

Vragenboekje

**Dit examen bestaat uit 22 vragen en een vertaalopdracht.
Voor elk vraagnummer is aangegeven hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.**

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

In de passage die aan tekst 1 voorafgaat en die je in vertaling hebt gelezen, heeft Sokrates Polos ertoe gebracht toe te geven dat onrecht begaan erger is dan onrecht ondergaan. Volgens Kallikles kon Sokrates dat doen doordat hij verzuimde een onderscheid aan te brengen tussen twee zijns inziens fundamentele begrippen.

2p 1 Welk onderscheid is dat?

Regel 2 πρὸς αὐτοὺς καὶ τὸ αὐτοῖς συμφέρον τοὺς νόμους τίθενται

Wat de wetgevers willen bereiken wordt in het vervolg (t/m regel 10 ἀδυνατωτέρου) zowel negatief als positief geformuleerd.

2p 2 Citeer de beide desbetreffende Griekse tekstelementen.

Regel 3-4 ἐκφοβοῦντες τοὺς ἐρρωμενεστέρους τῶν ἀνθρώπων καὶ δυνατοὺς ὄντας πλέον ἔχειν

G. Koolschijn vertaalt deze woorden als volgt:

Ze zijn bang voor sterke mensen, die in staat zijn zichzelf te bevoordelen.

2p 3 Leg uit dat deze weergave inhoudelijk onjuist is.

Regel 4 αὐτῶν

2p 4 Citeer uit het vervolg (t/m regel 10 ἀδυνατωτέρου) drie Griekse tekstelementen waarmee dezelfde personen worden aangeduid.

Vergelijk de volgende twee vertalingen van regel 6-7 ἀγαπῶσι t/m ὄντες:

Vertaling 1: Dat ze zelf tevreden zijn met een gelijk aandeel is volgens mij alleen omdat ze te zwak zijn. (G. Koolschijn, Plato, schrijver)

Vertaling 2: Want zij zijn al tevreden, denk ik, wanneer zij zelf, ondanks hun minderwaardigheid, op voet van gelijkheid behandeld worden. (R. Bakker, De mens – maat van alle dingen)

Het belangrijkste verschil tussen beide vertalingen wordt hierdoor veroorzaakt dat de ene vertaler φαυλότεροι ὄντες met een ander tekstelement verbindt dan de andere vertaler.

2p 5 Citeer het Griekse tekstelement waarmee φαυλότεροι ὄντες wordt verbonden in vertaling 1.

2p 6 Citeer het Griekse tekstelement waarmee φαυλότεροι ὄντες wordt verbonden in vertaling 2.

Regel 12 ὅτι οὕτω τὸ δίκαιον κέκριται

2p 7 Door welke van de onderstaande soorten νόμος is τὸ δίκαιον volgens Kallikles bepaald? Geef een toelichting bij je keuze.

A τοὺς νόμους (regel 2)

B νόμῳ (regel 7)

C νόμον τὸν τῆς φύσεως (regel 15-16)

D νόμους τοὺς παρὰ φύσιν (regel 21-22)

Regel 13 Ξέρξης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἐστράτευσεν

2p 8 Stond Xerxes volgens de gedachtegang van Kallikles wél of niet in zijn recht? Motiveer je antwoord.

1p 9 Wie worden bedoeld met ἡμεῖς in regel 16?

A de burgers in het algemeen

B de magistraten

C Kallikles en Sokrates

D Kallikles en zijn geestverwanten

Regel 24 νόμος ὁ πάντων βασιλεύς

De geschiedschrijver Herodotos vertelt de volgende anekdote over de Perzische koning Dareios:

„Dareios heeft eens tijdens zijn regering de Grieken die aan zijn hof waren geroepen en hun de vraag gesteld, voor hoeveel geld zij bereid zouden zijn hun vader na diens overlijden op te eten, waarop zij antwoordden, dat onder geen beding te willen doen. Daarop riep Dareios de stam van de Indiërs die Kallatiërs heten en die hun ouders plegen op te eten. Hij stelde hun in bijzijn der Grieken, die het gesprokene door middel van tolken konden vernemen, de vraag, voor hoeveel zij ervoor te vinden zouden zijn hun overleden vaders in het vuur te verbranden. Zij echter slaakten een kreet van ontsteltenis en vroegen hem niet zulk een taal uit te slaan. Terecht heeft dan ook mijns inziens Pindaros in zijn gedicht gezegd νόμος πάντων βασιλεύς.” (Herodotos, *Historiën III*, 38; vertaling H. Cuypers)

- 2p 10 Leg uit dat Herodotos in de bovenstaande tekst aan het citaat van Pindaros een geheel andere uitleg geeft dan Kallikles doet in tekst 1. Omschrijf in je antwoord de beide interpretaties.

Regel 37-38 τὸ ὀρθότατόν ἐστιν ἀμφοτέρων μετασχεῖν

Ook Plato zou een dergelijke uitspraak kunnen onderschrijven, maar hij zou er iets heel anders mee bedoelen dan Kallikles.

- 2p 11 Leg uit wat Plato met een dergelijke uitspraak zou bedoelen. Gebruik bij voorkeur niet meer dan 75 woorden.

Tekst 2

- 2p 12 In welk opzicht is de denkwijze van Dostojewski's spreker vergelijkbaar met de denkwijze van Kallikles zoals je die hebt leren kennen uit de lectuur van de Gorgias?

Dostojewski's spreker gaat minder ver dan Kallikles.

- 2p 13 Welk verschil bestaat er tussen de opvattingen van Dostojewski's spreker en de opvattingen van Kallikles zoals je die hebt leren kennen uit de lectuur van de Gorgias?

Tekst 3

Regel 10-11 τοῦτο τ/μ ἐραστήν

In de door de School voor Filosofie gepubliceerde vertaling worden deze woorden als volgt weergegeven: „Als zo iemand dat principe eenmaal begrepen heeft, moet hij zich gaan oefenen in het liefhebben van universele schoonheid.”

- 2p 14 Leg uit dat Diotima met πάντων τῶν καλῶν σωματίων niet „universele schoonheid” kan bedoelen.

Regel 18 ἀγαγεῖν

Degene die als handelende persoon bij deze infinitivus kan worden gedacht, is in het voorafgaande aangeduid.

- 2p 15 Citeer uit regel 1-10 het desbetreffende Griekse tekstelement.

Let op: de laatste vragen en de vertaalopdracht van dit examen staan op de volgende pagina.

In regel 5-29 ἦσαν worden zes opeenvolgende stadia in de liefde voor het schone onderscheiden.

- 4p 16 Maak het onderstaande schema compleet door de vijf nog niet ingevulde stadia in de goede volgorde te omschrijven. Een regelverwijzing is daarbij niet nodig.
1.
 2.
 3.
 4. de liefde voor het schone in ethische principes (bezigheden en wetten) (zie regel 16).
 5.
 6.

- 2p 17 Welke twee van de volgende werkwoordsvormen hebben betrekking op de hoogste vorm van zien?
- ἴδῃ (regel 18)
βλέπων (regel 19)
θεωρῶν (regel 21)
κατίδῃ (regel 23)
θεώμενος (regel 26)
κατόψεται (regel 27)

Regel 27-28 *τι θαυμαστὸν τὴν φύσιν καλόν*

In het vervolg van de tekst worden de eigenschappen hiervan opgesomd; deze worden globaal in drie rubrieken ingedeeld. Deze driedeling wordt gemarkeerd door de woorden *πρῶτον μὲν* (regel 29) *ἔπειτα* (regel 30) en *(οὐδ') αὖ* (regel 32).

- 2p 18 In welke van de drie rubrieken komt de eigenschap „kwalitatief onveranderlijk” tot uitdrukking?

Regel 41

- 2p 19 Leg uit welk ontologisch onderscheid (onderscheid in zijnsniveau) door de aanwijzende voornaamwoorden *τῶνδε* en *ἐκείνου* wordt aangeduid.

Regel 47-55

Diotima bedient zich in deze regels van een zogenaamde a fortiori-argumentatie. Dat is een argumentatie van het type: Als je die gemakkelijke vraag al niet kunt beantwoorden, hoe zou je dan deze moeilijke vraag kunnen beantwoorden?

- 2p 20 Geef de gedachtegang van Diotima weer in de vorm van een a fortiori-argumentatie.

Tekst 4

- 2p 21 Wijs een overeenkomst aan in de gedachtegang van strofe 1 en het betoog van Diotima in het Symposium (tekst 3)
- 2p 22 Vervang in regel 14 het woord God door een Platoons begrip dat past in de gedachtegang van Diotima, zoals verwoord in het Symposium (tekst 3). Beantwoord de vraag in het Nederlands.

Tekst 5

Bestudeer tekst 5 met de inleiding en de aantekeningen.

- 45p Vertaal regel 1-9.

Einde